

OPS M6-1: Laskuvarjohyppytoiminta

Määräyksen tausta ja säädösperusta

Vuonna 2010 julkaistu aiempi ilmailumääräys laskuvarjohyppytoiminnasta sisälsi sekä varsinaisia laskuvarjohyppyjä että laskuvarjohyppääjien kuljettamiseen ja puodottamiseen liittyvää lentotoimintaa koskevia määräyksiä. Kun laskuvarjohyppylentotoiminta ns. EASA-ilma-aluksilla siirtyi EU-sääntelyn alaiseksi komission lentotoiminta-asetuksen 965/2012¹ liitteen VIII (osa SPO, Erityislentotoiminta) sekä liitteen VII osion NCO.SPEC tultua Suomessa sovellettavaksi siirtymäajan jälkeen 21.4.2017, tarve ja toimivalta kansalliseen sääntelyyn on poistunut. Tästä syystä määräyksen laskuvarjohyppylentotoimintaa koskevat kohdat 3.3 ja 3.4 on poistettu sekä kohta 3.2 muutettu pelkästään kansallisen sääntelyn alaisia ilma-aluksia koskevaksi.

Ei-kaupallisia laskuvarjohyppylentoja koskeva erityissääntely sisältyy pääosin lentotoiminta-asetuksen kohtiin NCO.SPEC.PAR.100–NCO.SPEC.PAR.120 ja kaupallisena erityislentotoimintana harjoitettavaa laskuvarjohyppylentotoimintaa koskeva sääntely asetuksen kohtiin SPO.SPEC.PAR.100–SPO.SPEC.PAR.125. Siirtymäajoista lentotoiminta-asetuksen eri liitteiden soveltamiselle Suomessa määrätään ilmailumääräyksessä GEN M1-1.

Lentotoiminta-asetuksen 2 artiklan 7 kohdan mukaan erityislentotoiminnalla tarkoitetaan mitä tahansa muuta toimintaa kuin kaupallista ilmakuljetusta, kun ilma-alusta käytetään erikoistehtäviin esimerkiksi maatalouden, rakennustoiminnan, valokuvauksen, kartoituksen, tähystyksen, partiointin ja mainoshinauksen alalla. Käsitettä täsmennetään asetuksen ohjemateriaalin kohdassa GM1 SPO.GEN.005, jossa olevan luettelon mukaan erityislentotoimintaa ovat myös laskuvarjohyppylennot.

Lentotoiminta-asetuksen sääntely eri lentotoiminnan lajeista on tarkoitettu tyhjentäväksi. Sen sijaan laskuvarjohyppyjä EU-asetus ei koske, vaan niitä koskevat määräykset ovat edelleen kansallisen viranomaisen toimivallassa, samoin kuin yksinomaan kansallisen sääntelyn piiriin kuuluvilla ilma-aluksilla (mm. historialliset ilma-alukset ja ultrakevyet) suoritettava laskuvarjohyppylentotoiminta.

Laskuvarjohyppytoimintaa koskevana muutoksena määräyksessä on mahdollistettu pilven läpi hyppääminen tietyin edellytyksin paitsi valvotussa ilmatilassa myös radiovyöhykkeellä (RMZ). Aloite muutokseen tuli alan harrastajilta.

Liikenteen turvallisuusvirasto antaa muutetun määräyksen ilmailulain (864/2014) 9 §:n 5 momentin nojalla, jonka mukaan virasto voi antaa mm. urheilulaskuvarjoja koskevia teknisiä, toiminnallisia sekä ohjaajalta edellytettävää tietoa, taitoa, kokemusta ja ikää koskevia määräyksiä. Laskuvarjohyppylentotoiminnassa käytettävien kansallisen sääntelyn piiriin kuuluvien ilma-alusten varustusta koskevien kohtien 3.4–3.6 säädösperustana on ilmailulain 33 §:n 2 momentti, jonka mukaan Liikenteen turvallisuusvirasto antaa lentoturvallisuuden kannalta riittävän tason varmistamiseksi tarkempia määräyksiä mm. ilma-alusten ja niiden laitteiden ja osien suunnittelusta, valmistuksesta, varustuksesta, ominaisuuksista sekä huollosta.

Poistettavien kohtien lisäksi muidenkin määräyskohtien ajantasaisuus ja tarve on muutoksen yhteydessä tarkistettu.

¹ Komission asetus (EU) N:o 965/2012 lentotoimintaan liittyvistä teknisistä vaatimuksista ja hallinnollisista menettelyistä Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EY) N:o 216/2008 mukaisesti

Määräyksen valmistelu

Määräyshanke käynnistettiin 2.2.2017 julkaistulla määräyshankepäättöksellä. Määräys on valmisteltu Liikenteen turvallisuusvirastossa virkatyönä, johon osallistui lentotoiminnan ja säädöspalvelujen asiantuntijoita. Laskuvarjohyppytoiminnan osalta määräykseen saatiin muutosesitys alan harrastajilta. Esiin tulleet kehitystarpeet on otettu huomioon määräyksen päivityksessä EU-säätelyä johtuvien muutosten lisäksi.

Viraston sisäisellä lausuntokierroksella 9.–14.3. saatiin lähinnä teknisiä kommentteja, joiden perusteella määräyksen sanamuotoa korjattiin. Määräys oli ulkoisella lausuntokierroksella 17.3.–13.4., ja ulkoisiin lausuntoihin annetut vastaukset ilmevät oheisesta kommenttikoosteesta. Lisäksi lausuntokierroksen yhteydessä todettiin, että ilma-alukselle ja laitteelle asetettuja vaatimuksia koskeva vanhan määräyksen 3.2 kohta on kuitenkin syytä säilyttää voimassa kansallisen säätelyn piiriin kuuluvia ilma-aluksia koskevana, koska näiden kohtien sisältöä ei ole vielä huomioitu ilma-aluksia ja ilmailuvälineitä koskevissa AIR-sarjan määräyksissä. Myöhemmin nämä määräykset voi olla aiheellista siirtää AIR-määräykseen.

Ilmailujohtaja Henttu antoi hyväksyntänsä lopullisen määräyksen antamiselle 8.5.

Arvio määräyksen vaikutuksista

Laskuvarjohyppylentotoimintaa koskeva EU-säätely on paikoin yleistasoisempaa ja vähemmän yksityiskohtaista kuin poistettavat kansallisen määräyksen kohdat. Yksityiskohtaisten vaatimusten poisto korostaa toimijoiden vastuuta toiminnan turvallisuudesta ja järkevästä toteutuksesta. Koska nykyiset lentotoimintamääräykset mahdollistavat myös pilvessä lentämisen ilman lentosuunnitelmaa valvomattomassa ilmatilassa, on katsottu, ettei riskitaso ole laskuvarjohyppääjien osalta RMZ-vyöhykkeellä tätä suurempi, kun toiminnalle asetetaan mm. pilvikorkeuden vähimmäisvaatimus ja radiolaitteen käyttö on tällaisessa ilmatilassa pakollista.

Määräysmuutoksella ei ole käytännön resurssivaikutusta viranomaisen toimintaan. Osa poistettavista määräyskohdista voidaan jatkossa ottaa huomioon viranomaisen ohjeistuksessa ja näin on osaksi jo tehtykin (esim. harrastejärjestöjen kanssa yhteistyössä laaditut hyppylento-ohjeet sekä Trafin turvallisuustiedotteet laskuvarjohyppytoiminnasta vuosilta 2015 ja 2017).

Määräysmuutoksen vaikutukset asiakkaiden toimintaan johtuvat EU-asetuksesta ja siitä, että toimijoiden on siirryttävä noudattamaan kansallisen määräyksen sijasta unionin säätelyä. Merkittävää taloudellista vaikutusta niillä ei ole. Määräysmuutoksella ei ole vaikutuksia ympäristöön, tasa-arvoon tai esteettömyyteen.

Yksityiskohtaiset perustelut

Vaatimusten sisältöön vaikuttavia muutoksia on tehty määräyksen seuraaviin kohtiin:

- Kohta 1.2, Määritelmät: 'Laitteen' määritelmää korjattu. Lisätty 'kansallisen säätelyn piiriin kuuluvan ilma-aluksen' määritelmä ja järjestetty määritelmät aakkosjärjestykseen.
- Kohta 3.2 (vanhassa määräyksessä 3.1.2): Vaatimuksesta, jonka mukaan hyppääjän on uloshyppyhetkellä nähtävä laskeutumisalue tai uloshyppypaikka, voidaan uuden määräyksen mukaan poiketa paitsi valvotussa ilmatilassa myös radiovyöhykkeellä (RMZ) edellyttäen, että pilvikorkeus on vähintään 3000 jalkaa ja ilma-aluksen paikannustarkkuus on riittävä. Pilvikorkeusvaatimuksen tarkoituksena on varmistaa, että laskuvarjohyppääjälle ja muulle ilmaliikenteelle (erityisesti lennot laskukierroksessa) jää riittävästi aikaa sovittaa itsensä mahdolliseen muuhun lentopaikan lähiliikenteeseen. Poikkeus-

ta sovellettaessa laskuvarjohyppääjien on oltava itsenäisiä hyppääjiä, mikä sulkee pois mm. tandem-oppilaat.

Radiovyöhykkeellä tarkoitetaan komission asetuksen 923/2012 (EU:n yhteiset lentosäännöt, SERA) mukaan rajoiltaan määrättyä ilmatilaa, jossa ilma-aluksessa on oltava radiolaite ja jossa sen käyttö on pakollista. Suomessa radiovyöhykkeeksi nimetyt ilmatilan osat luetellaan ilmailumääräyksessä OPS M1-17.

- Kohta 3.3: Uusi kohta, jonka tarkoituksena on korostaa radioliikenteen huolellisen kuuntelun ja siihen perustuvan tilannekuvan muodostamisen tärkeyttä.
- Kohta 3.5: Siirretty vanhan määräyksen alakohdista 3.2.1 ja 3.2.2, mutta kohta koskee enää vain kansallisen sääntelyn piiriin kuuluvia ilma-alkuksia. Nämä ilma-alkukset luetellaan EASA-perusasetuksen² liitteessä II.

Tyyppihyväksytyjen, Euroopan lentoturvallisuusvirasto EASAn vastuulla olevien ilma-aluksen osalta on noudatettava EU:n lentotoiminta-asetusta 965/2012 ja laskuvarjohyppäilylennoilla erityisesti sen osia NCO.SPEC ja SPO (liitteet VII ja VIII).

EU:n lentotoiminta-asetuksen mukaan laskuvarjohyppytoiminnassa käytettävän ilma-aluksen varustus sekä sovellettavat menetelmät ja toimintarajotukset määritellään PAR-tarkistuslistassa (ei-kaupallinen toiminta, NCO.SPEC.PAR.100) tai lentotoiminnan harjoittajan vakiotoimintamenetelmissä (kaupallinen erityislentotoiminta, SPO.SPEC.PAR.100), jotka laaditaan riskinarvioinnin perusteella (NCO.SPEC.105 ja SPO.OP.230³).

- Kohta 3.6: Siirretty vanhan määräyksen alakohdasta 3.2.3. Laitteiden osalta toimivalta määräysten antamiseen on edelleen kansallisella viranomaisella.
- Kohta 3.7: Siirretty vanhan määräyksen alakohdasta 3.2.4. Hyppääjän irrottamiseen soveltuva väline on esimerkiksi puukko.
- Vanhan määräyksen alakohta 3.1.4: Poistettu tarpeettomana. Vaatimus lentopaikan päällikön luvasta laskuvarjohyppyihin ei ole enää nykykäytännön mukaista. Lentoasemilla luvan voi antaa lennonjohto tornin ollessa auki. Laskuvarjohyppytoiminnan pelisäännöt on syytä kirjata lentopaikan paikallisiin toimintaohjeisiin, samoin kuin ohjeet muistakin lentopaikalla harjoitettavista lentotoiminnan muodoista ja niiden yhteensovittamisesta. Tämä koskee niin lentoasemia kuin valvomattomia lentopaikkoja.
- Vanhan määräyksen kohta 3.3, Ilma-aluksen ja laitteen päällikölle asetetut vaatimukset: Alakohta 3.3.1 on poistettu, koska EU:n lentotoiminta-asetus ei sisällä yksityiskohtaisia kokemusvaatimuksia, vaan kaupallisen erityislentotoiminnan osalta miehistön koulutus- ja kokemusvaatimukset määritellään lentotoiminnan harjoittajan vakiotoimintamenetelmissä (SPO.SPEC.PAR.100). Kansalliseen toimivaltaan edelleen kuuluvien ilmailulaitteiden osalta matkustajankuljetusoikeuden vaatimukset sisältyvät määräykseen OPS M2-9, ja laskuvarjohyppääjät rinnastetaan tässä tarkoituksessa matkustajiin.

Alakohta 3.3.2 on poistettu toimivallan siirtymisen vuoksi. Lentotoiminta-asetuksessa ja myös EASA-perusasetuksessa (liitteen IV kohta 1.c) korostetaan kuitenkin yleisesti ilma-aluksen päällikön vastuuta ilma-aluksen käytöstä ja siinä olevien henkilöiden turvallisuudesta. Laskuvarjohyppäilylentäjien pe-

² Euroopan parlamentin ja neuvoston asetukset (EY) N:o 216/2008 yhteisistä siviili-ilmailua koskevista säännöistä ja Euroopan lentoturvallisuusviraston perustamisesta sekä neuvoston direktiivin 91/670/ETY, asetuksen (EY) N:o 1592/2002 ja direktiivin 2004/36/EY kumoamisesta

³ HUOM: Asetuksen suomenkielisessä käännöksessä on tässä kohdissa virhe; kaupallisessa erityislentotoiminnassa riskinarvioinnista vastaa lentotoiminnan harjoittaja eikä ilma-aluksen päällikkö. Virheestä on huomautettu Euroopan komission käännösyksikköön.

rehdyttämistä toimintaan painotetaan mm. Trafin tiedotteessa lentoturvallisuudesta laskuvarjohyppytoiminnassa (14.4.2015).

- Vanhan määräyksen kohta 3.4, Ilma-aluksen kuormaus: Alakohtat 3.4.1 ja 3.4.2 on poistettu toimivallan siirtymisen vuoksi. Istuimista ja turvavöiden käytöstä laskuvarjohyppylennoilla säädetään lentotoiminta-asetuksen kohdissa NCO.SPEC.PAR.105–110 (ei-kaupallinen lentotoiminta) ja SPO.SPEC.PAR.105–110 (kaupallinen erityislentotoiminta). Samoin alakohta 3.4.3 on poistettu toimivallan siirryttyä EU:lle. Ilma-aluksen massan ja massakeskiön määräyksestä säädetään lentotoiminta-asetuksen kohdissa SPO.POL.110–116 ja NCO.POL.100–105. Laskuvarjohyppääjien todellisten painojen ja koneen todellisen painopisteen käyttöä korostetaan Trafin ohjeissa ja tiedotteissa. Alakohta 3.4.4 poistettu toimivallan siirtymisen vuoksi – lento-toiminta-asetuksessa on omat säännöksensä kuumailma- ja kaasupalloille.
- Vanhan määräyksen kohta 5, Siirtymäsäännökset: Alakohta 5.1 on poistettu, koska kyseisiä lupia ei ole enää voimassa ja siirtymäsäännöksen tarve on siten poistunut. Alakohta 5.2 selvensi säännöksiä edellisellä määräyksellä kumottujen määräysten osalta eikä ole enää tarpeellinen. Pelastusvarjojen huoltajien kelpoisuudesta määrätään nykyisin kansallisesti ilmailumääräyksessä PEL M3-4 ja pelastusvarjojen huoltovaatimuksista ilmailumääräyksessä AIR M1-5. EU-säätelyn alaisten ilma-alusten osalta on noudatettava EU:n huoltotoiminta-asetusta 1321/2014.

Lisäksi viittaukset ilmailulakiin on päivitetty, ilmatilaluokan G+ poistuminen huomioitu ja määräyksen sanamuotoa paikoin selkeytetty vähäisessä määrin.

Määräyksen aikataulu

Määräys oli ulkoisella lausuntokierroksella 17.3.–13.4.2017. Määräysmuutos annetaan 19.5.2017 ja tulee voimaan 22.5.2017.

Määräyksestä viestiminen

Lopullinen määräys julkaistaan Finlex-lakitietopalvelussa ja Trafin ilmailumääräyskokoelmassa. Määräyksen muuttumisesta tiedotetaan viraston kotisivuilla ja sähköpostitse ilmailun säätelyn jakelulistalle ilmoittautuneille sekä kohdennetusti laskuvarjokerhoille.

LIITTEET:

Kommenttikooste